

Overal en nergens

Overal stad? De gekozen titel van dit AGORA-themanummer is prikkelend, en voor sommigen misschien zelfs ietwat provocerend. Hoezo, overal stad? Het platteland mag in de laatste anderhalve eeuw dan wel steeds stedelijker geworden zijn, voor veel geboren en getogen dorpingen geldt nog steeds een sterke afkeer, of zelfs angst (zie ook AGORA 2009-4), ten opzichte van de grote boze stad. De culturele tegenstellingen zijn er dan ook nog wel degelijk. Ik moet nog wel eens terugdenken aan het fantastische KRO-programma 'Puberruil', waarin ze regelmatig een boerenzoon of –dochter een paar dagen van huis lieten ruilen met 'Diederik' uit Amsterdam-Zuid die op zijn 16e al vier instrumenten meester was en reeds een poëziebundel op zijn naam had staan. Of, misschien nog wel interessanter, met een Marokkaans meisje uit de Haagse Schilderswijk. Ook herinner ik me nog goed ons 'leeronderzoek' uit 2010, waarbij we met alle tweedejaarsstudenten Sociale Geografie van de UvA een aantal dagen interviews gingen afnemen in de rurale Drentse gemeente Aa en Hunze. Hoewel niet iedereen van ons natuurlijk geboren en getogen Amsterdammer was, leverde dat toch regelmatig opmerkelijke cultuurclashes op. En, over angst gesproken: waar de vriendelijke uitbaatster van onze jeugdherberg toegaf dat ze een keer was gaan stappen in de Jordaan en zich daar geen moment op haar gemak voelde, bracht het aardedonkere omliggende bos bij menigeen van ons 'Amsterdammers' toch een behoorlijk onheilspellend gevoel teweeg.

Het kan echter ook anders: genoeg 'provincialen' identificeren zich juist heel sterk met een van de grote steden in de Randstad. Zo was ik ooit op een zomerse dag in het Drentse Meppel en zag ik daar meer mensen met Ajax- en Amsterdam-gerelateerde tatoeages dan dat ik ooit in 'Mokum' zelf gezien heb. Twee jaar terug bracht de Twentsche Courant Tubantia een interactieve voetbalkaart uit waarop op dorpsniveau te zien was hoeveel seizoenkaarthouders van iedere betaald voetbalclub daar woonachtig waren. Toch ergens best ironisch dat de supporters in zowel de Arena als De Kuip praktisch iedere tegenstander laatdunkend voor 'boeren' uitmaken, terwijl na iedere thuiswedstrijd duizenden mensen het halve land moeten doorrijden op weg naar huis. Zo toeven er bijvoorbeeld ruim 20 mensen na het laatste fluitsignaal naar respectievelijk het veenkoloniale Vlagtwedde (Ajax) en het Peelrandse Bernheze (Feyenoord). Volgens de gangbare definitie toch bepaald geen metropolen.

Dat het onderscheid tussen stad en niet-stad al eeuwenlang triviaal is, leerde ik ooit dankzij de lollige maker van een pubquiz. Bij het beantwoorden van de ogenschijnlijk vrij eenvoudige vraag wat qua oppervlakte de grootste stad van Nederland is, ging volgens mij de gehele kroeg de mist in. Niks Amsterdam of Rotterdam: het omvangrijke Waddeneiland Texel werd reeds 600 jaar geleden namens Willem VI en zijn dochter Jacoba van Beieren namelijk al stadsrechten toegekend. Wanneer we deze definitie van stedelijkheid hanteren, is Den Haag tot op de dag van vandaag zelfs geen officiële stad. Gelukkig is de betekenis

van een dergelijke staatsrechtelijke toekenning al in 1848 komen te vervallen en wordt er sindsdien eigenlijk vooral gefocust op de geografische betekenis van plaatsen.

Terug naar 'overal stad' dan. Hoewel dit door de themaredactie uiteraard in figuurlijk opzicht is bedoeld, benadert dit ook in letterlijke zin soms de werkelijkheid. Ooit lag ik in een Chinese nachtbus van Shenzhen naar Guilin, dwars door de zogenaamde Pearl River Delta. Of ik urenlang de slaap niet kon vatten vanwege de akelig harde bedden of vanwege de onophoudelijke felle straatverlichting, ik weet het niet zeker meer. Feit is dat er in de afgelopen 35 jaar een slordige 25 miljoen mensen in deze stedelijke agglomeratie zijn komen wonen. Academici die schrijven over de snelle industrialisatie en urbanisatie van opkomende economieën als China maken nogal graag de analogie met Aldoux Huxley's dystopische *Brave New World*: een totalitaire, mechanische stedelijke wereld waarin slechts enkele 'wildreservaten' bestaan die in de 'oude' staat zijn gebleven. Interessant is en blijft de vraag of deze mondiale trend van verstedelijking louter problematisch is of niet. Is de in omvang toenemende kapitalistische stedelijke consumptie maatschappij inderdaad funest voor het voortbestaan van onze planeet? Of is de demografische trek naar steden juist een zegen dat de mogelijkheden open tot een duurzame, circulaire samenleving, zoals veel consultants ons willen doen laten geloven? Er ligt een grote uitdaging voor wetenschappers om serieus met dit soort vraagstukken aan de slag te gaan.

De discussie over hoe stedelijkheid precies valt te definiëren wordt, zo blijkt uit dit themanummer, door zowel geografen, planologen, stedenbouwkundigen als sociologen in ieder geval al decennialang gevoerd, en zal voorlopig nog wel voer voor debat blijven. Onlangs zag ik op internet toevallig een foto van een slide van een PowerPoint-presentatie waarop de desbetreffende docent een verhelderende uitleg had: wanneer je naakt in je deuropening staat, en de burens zien je niet, is het ruraal. Zien ze je, en bellen ze de politie, is het suburbaan, terwijl je weet dat het urban is wanneer iedereen je ziet, maar negeert. Om nooit meer te vergeten.

Jorn Koelemaj
Hoofdredactie AGORA

AGORA DIGITAAL

De afgelopen tijd is de AGORA redactie druk bezig geweest om haar archief opnieuw te digitaliseren. Op dit moment zijn alle AGORA's van 2008 tot en met 2015 per los artikel gratis te downloaden. Ook is er een handige zoekfunctie in het systeem geïntegreerd, waarbij gezocht kan worden op trefwoord of auteur. Om de database te raadplegen, zie: <http://ojs.ugent.be/agora/issue/archive>

Ook het AGORA-nummer over de nevelstad (2003-3), waar in het themagedeelte veelvuldig wordt naar verwezen, is reeds te vinden in ons digitale archief.

agora-magazine.nl

facebook.com/agoramagazine.nlbe

OMSLAG: "WAAR IS ER SINDS 1980 GEBOUWD?"

David de Kool

Bronnen:

BELGIË: JAARTAL BEBOUWING PERCELEN. DATASET: ALGEMENE ADMINISTRATIE VOOR PATRIMONIUMDOCUMENTATIE. (2009). DIGITALE KADASTRALE PERCELENPLANNEN. SCHAARBEK: FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN.

NEDERLAND: BOUWJAAR GEBOUWEN. DATASET: KADASTER. (2015). BASISREGISTRATIE ADRESSEN EN GEBOUWEN BAG. APELDOORN: KADASTER.